

Lukutaidon koe

Asia- ja mediatekstit

Laukaan lukio

Äidinkielen ja kirjallisuuden kertauskurssi

Kesä 2024

Petra Behm

Monenlaiset asia- ja mediatekstit

Pareittain tai pienryhmässä:

- Lisätkää Flingaan (koodilla FK4BP5L
<https://flinga.fi/s/FK4BP5L>)
 - esimerkkejä erilaisista asia- ja mediateksteistä sekä
 - asia- ja mediatekstien analyysissa käytettäviä käsitteitä.
- Keskustelkaa:
Mitkä tekstilajit ovat tuttuja?
Minkä tekstilajien piirteitä pitäisi vielä kerrata?
Millaisia aineistoja analysoitte mielellänne?
Millaiset aineistot tuntuvat haastavilta?
Mitä analyysin käsitteitä osaatte nimetä ja käyttää?
- Merkitse itsellesi ylös kertauksen tarpeessa olevat tekstilajit ja käsitteet!

Tutkikaa kirjan kansia ja kirjoittajan esittelytekstiä

Tutkikaa vuonna 2021 julkaistun *Ihmiseksi elämisen taito* -kirjan kansia ja kirjoittajan esittelyä.

Ryhmä 1:

Tehkää havaintoja ja päätelmiä kokonaisuudesta (sisältö, rakenne, kieli)

Ryhmä 2:

Tehkää havaintoja ja päätelmiä kulttuurista lukutaitoa käyttäen (esim. kontekstin ja kohderyhmän näkökulmasta).

Ryhmä 3:

Tehkää havaintoja ja päätelmiä kriittistä lukutaitoa käyttäen (taustaoletukset, ideologia).

Mediatekstien *analyysi*

- Lukutaidon kokeessa asia- ja mediatekstien analyysin yleisimpiä käskysanoja ovat olleet *analysoi, erittele, arvioi* ja *vertaile*.
- Aineistot voivat olla keskenään hyvin erilaisia: monenlaisia kirjoitettuja tekstejä, kuvia, tai audiovisuaalisia tekstejä.
- Usein tekstit pyrkivät tavalla tai toisella **vaikuttamaan** lukijaansa: kriittistä ja kulttuurista lukutaitoa tarvitaan näiden tavoitteiden huomaamiseen ja niiden kriittiseen tarkasteluun.
- Asia- ja mediatekstejä tarkastellessa on osattava ainakin
 - ottaa huomioon **konteksti** ja **tekstilaji**,
 - analysoida **argumentaatiota** ja
 - tunnistaa tarvittaessa **intertekstuaalisuus**.

Miten? Mitä?

- Selvitä aineiston perustiedot.
- Tutki väitteitä ja perusteluja.
- Tutki retorisia keinoja.
- Tutki huumoria.
- Tutki kertomuksellisuutta.
- Tee tekstistä havaintoja (anna esimerkkejä) ja tee havainnoista päätelmiä.
- Tee kokonaistulkinta
- Kirjoita havaintojesi ja päätelmiesi perusteella oma tekstisi.
- Muista aineistoon viittaava aloitus ja kokoava lopetus sekä jokaisen kappaleen ydinvirke.

Vaikuttamaan pyrkivää tekstiä analysoidessa

Huomaa rakenne:

- Onko jotain erityistä, joka pitää ottaa huomioon?

Tunnista tekstilaji:

- Mikä tekstilaji?
- Mitä tyyppillistä / epätyypillistä tekstilajille?
- Sekoittuvatko tekstilajit?

Miksi teksti on kirjoitettu/tuotettu?

- Mihin teksti pyrkii? Mikä sen tavoite on?
- Ketä teksti palvelee?
- Onko kohderyhmällä analyysissa merkitystä?

Muista analyysissa ainakin:

- Tekstin pääväite (teesi)
- Perustelutavat (argumentointi)
- Retoriset keinot

Mediatekstin analyysia

Tekstin konteksti ohjaa analyysia ja tulkintaa. Kertaa Särmä 11 luvusta 6 tietolaatikko "Näin tutkit kontekstia tarkasti".

- **Jakautukaa** pareiksi tai kolmen henkilön ryhmiin.
- **Tarkastelkaa** *Ravinteita iholle* -tekstin kontekstia. Keskittyykää juuri kyseiseen tekstiin, kansilehti on mukana antamassa joitain tietoja kontekstista.
- **Nimetkää** tekstin:
 - tekstilaji
 - julkaisuaika ja -paikka
 - kohderyhmä
 - tekstin tekijä
 - kulttuurinen konteksti ja arvot
- **Keskustelkaa:**
 - Mikä on tekstin tavoite ja mistä tekstin kohdista sen huomaa?
 - Mitkä kontekstit ovat tekstissä olennaisia ja miksi?
 - Miten tavoitteen ja kontekstit voisi ottaa huomioon lukutaidon vastauksessa?
- **Laatikaa** keskustelunne pohjalta ajatuskartta tai muu visuaalinen muistiinpano.

Argumentaatio

- Argumentaatiolla tarkoitetaan väitettä perusteluineen.
- Argumentointi on pyrkimystä vaikuttaa lukijaan.
- Argumentoivat tekstit ovat tyypillisesti mediatekstejä (esim. kolumnit, mainokset), mutta myös kaunokirjallinen teksti voi esittää mielipiteen perusteluineen.

Perehdy tarkemmin argumentoivan tekstin analyysioheisiin:

Särmä 11: luku 7

Pedanet: Lukutaidon osuuden tehtäviä ja materiaaleja → Avuksi argumentoivan tekstin analyysiin

Yleisiä *perustelutapoja*

Fakta

Auktoriteetti

Oma kokemus

Syyt ja seuraukset

Arvot

Havainnot ja esimerkit

Rinnastus eli analogia

Tunteet ja tarpeet

Yleisiä *retorisia keinoja*

Negatiiviset ja positiiviset sanat

Vastakkainasettelu

Vahvistussanat

Liioittelu ja kärjistäminen

Kolmiportainen lista

Ristiriidat ja paradoksit

Retoriset kysymykset

superlatiivit

Huumori ja ironia

Tutkitaan *kolumnia*

Kolumni

Patrick Itäniemi

Pienet tuloerot ylläpitävät köyhyyttä

Tuloerot ovat välttämättömiä. Varallisuuserot ovat luonnollisia.

Tuloerot ovat väistämättömiä, koska ihmisillä on eri työn tuottavuus. Valtettavasti Suomi on maa, jossa jo valmiiksi verrattain pieniä tuloeroja tasataan verotuksella ja tulonsiirroilla paljon. Olemme tässä tasauksessa kehittyneiden maiden kärkijoukossa. Se on väärin. Niin ei pitäisi olla.

Vasemmistolainen ajattelutapa on vääristynyt tuloeroja koskien. Se kuuluu, että köyhyys on pysyvää ja muuttumatonta ja siksi tuloja pitää tasata ihmisten välillä. Niin pitääkin tasata, mutta missä määrin? Onko oikeudenmukaista tasata tuloja aktiiviselta väestöltä passiiviselle väestölle enemmän kuin monet muut kehittyneet taloudet?

TOINEN vasemmistolaisten virhe on tutkia suoraan tuloeroja, kun pitäisi tarkastella elinkautituloeroja – eroja ihmisten koko elämän aikana ansaittuja tuloja.

Opiskelu johtaa keskimäärin korkeampiin tuloihin tulevaisuudessa eli kasvatetaan koko elämän aikana ansaittuja tuloja. Siksi esimerkiksi korkeakoulujen lukukausimaksut alentaisivat elinkautituloeroja, mutta eivät näin kelpaa vasemmistolaistelle. Vasemmistopuolueet toisensa perään vaativat myös opintorahan nostoa. Miksi vasemmistolaistait haluat kasvatetaan tuloeroja?

On mielestäni selvää, että pienet tuloerot erityisesti kehittyneissä maissa ajavat laiskuuteen. Tuloerot ovat merkki ahkeruudesta ja tuute-ruudesta. Usein sanotaan, että pien-ten tuloerojen maissa on eniten hyvinvointia. Näin on, mutta tulo-erot itsessään eivät tuota tätä hyvinvointia. Pienillä tuloeroilla ei makseta laskuja, vaan ne maksetaan rahalla.

Pienillä tuloeroilla ei makseta laskuja.

SUOMEN talous ei ole kasvanut reaalisesi 16 vuoteen. Tämä on se varsinainen ongelma, eivät tuloerot. Talouskasvun puute on monisyinen asia, mutta tulojen siirroilla aktiiviselta väestöryhmältä passiiviselle on siinä epäilemättä roolinsa. Meidän pitääkin keskustella enemmän siitä, miten ihmisille saadaan enemmän työtä ja tuloja – ja vähemmän siitä, miten nykyisiä tuloja voidaan tasata.

Valitettavan usein tuloja tasataan myös ihmisille, jotka eivät suinkaan edes ansaitse sitä. Vika ei ole näissä ihmisissä vaan itse järjestelmässä, joka kannustaa laiskuuteen. Sen sijaan, että ylläpidämme köyhyyttä

ja kurjuutta tuloja tasottamalla, katse pitää suunnata eteenpäin ja hyväksyä tuloerot. Se on kaikkien etu.

Palkkaerojen kasvun hyväksymisen lisäksi myös verotukselle täytyy tehdä jotain. Päättää ettei progressiivinen verotus ei kannusta ahkeruuteen, se haittaa talouskasvua ja työllisyyttä sekä tuottaa hyvinvointitappioita. Pääomat myös kasautuvat entisestään. Valitettava tosiasia on, että Suomessa työtä tekemällä on kovin vaikeaa vaurastua, kiitos voimakkaan työhön kohdistuvan verotuksen progression.

MAHDOLLISUUKSIEN tasa-arvo tarkoittaa sitä, että ihmiset voivat nousta omilla ansioillaan. Se ei tarkoita sitä, että kaikilla pitää olla samat lähtökohdat tai sama lopputulos. On ihmisiä, jotka eivät pysty nousemaan omilla ansioillaan, mutta valtaosa pystyy.

Pienet tuloerot, voimakas verotuksen progressio ja massiiviset tulonsiirrot ylläpitävät köyhyyttä, eivät poista sitä. Tämän tunnistaminen on keskeinen osa ajattelun muutosta, jolla pääsemme keskustelussa eteenpäin.

► Kesäkolmista Patrick Itäniemi on tämänvuotisen Talousguru-kilpailun voittaja. Hän vuorottelee Viikopäivälehdessä päätoimittajan Adlie Sevimlin, lääkäri Aurora Lemman ja filosofi Lauri Järvelhden kanssa.

Etsi tekstistä

- Perustiedot: tekijä, julkaisupaikka, julkaisuaika, tekstilaji

- Aihe

- Pääväite (teesi)

- Muita väitteitä

- Erilaisia perustelutapoja

- Retorisia keinoja

Pohdi

- Mitä retoriikka paljastaa kirjoittajan arvoista ja asenteista?

- Onko tekstin argumentaatio uskottavaa? Miksi on tai ei ole?